

Мар'яна Грущак

студент четвертого курсу факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
grusakmarana309@gmail.com

БОГДАН ЛЕПКИЙ – ДОСЛІДНИК ПОВІСТЕЙ МАРКА ВОВЧКА

Богдан Лепкий – визначний письменник, перекладач, літературний критик, видавець, художник, педагог к. ХІХ – поч. ХХ ст. Народжений на Тернопільщині, він зажив собі слави далеко за межами України. Простелилися його дороги до Віденських університету та академії мистецтв, Львівського та Ягелонського університетів, де він пройшов шлях від студента до професора [1].

Цілком справедливою вважаємо думку, що, крім таланту до написання художнього слова, Богдан Лепкий розвивався паралельно і як літературний критик. У центрі його уваги перебували творчі надбання П. Куліша, Т. Шевченка, В. Стефаніка та інших українських авторів [1].

У колі наукових інтересів дослідника поважне місце посідала творчість Марка Вовчка. Богдан Лепкий дає дуже високу оцінку її творам: «Є письменники, в котрих дар слова проявляється з якоюсь окремою силою, як ось англійський поет Шелі або польський Словацкі. З такою окремою силою проявляється дар слова в творах Марка Вовчка. Вона вроджений митець слова. Це видно не лиш в літературних творах, але і в листах...» [4, с. 187].

Богдан Лепкий особливо вартою уваги трактував повість «Маруся». Він вважав повість-казку найпоширенішим твором Марка Вовчка і чи не найбільш відомим у світі з-поміж усіх українських творів. У характеристиці історії твору прикметною є його суперечка з В. Доманицьким щодо мови рукопису: адже в передмові Сталь зазначає, що підготував свою переробку «Марусі» в 1873 році на основі російського перекладу з української мови 1872 року в Петербурзі [4, с. 255].

Богдан Лепкий аналізує переклад твору французькою мовою. У передмові до твору Сталь визнає, що його перекладові бракує «первісної примітивності»,

яка вражала читача в українському варіанті. Згадує він і малу героїню, яка так нагадує французам долю Ельзасу після програної війни.

Перший розділ написаний з особливим теплом і прихильністю до України. Сталь зображує українські краєвиди, любов до свободи нашого народу, про його трагічну долю та війну під проводом Богдана Хмельницького. Сталь майже не змінював сюжет твору тільки додав деталі, які сприяли кращому сприйманню французьким читачем. Єдиною відмінністю в сюжетній лінії є кінцівка. Він подає щасливий кінець, замість трагічного [4, с. 256].

Уперше «Маруся» в французькому перекладі була видана у грудні 1875 року, а вже року 1878-го світ побачило 34-е видання. Німецький переклад E. Philippiе «Марусі», виданий у Нюрнберзі, не став настільки відомим, хоча й мав 74 ілюстрації.

Виділив Богдан Лепкий ще одну особливість прозописьма Марка Вовчка. У монографії дослідник вказує, що письменниця вміє скрізь побачити людську душу, щедро розсипає перлини своєї чарівної мови і зачаровує читача незрівнянною поетикою. Перебуваючи закордоном Марко Вовчок не забувала про роботу для української літератури, тому там з'явилась значна частина її доробку, яка своїм змістовим наповненням тяжіла до української культури.

Одним із найвідоміших творів Марка Вовчка є «Інститутка», яку Богдан Лепкий заслужено називає знаменитою. У цій повісті авторка змальовує суспільно-історичний момент, а саме – образ кріпацького горя в Україні. За Богданом Лепким, з побутової сторони «Інститутка» є синтезом попередніх кріпацьких творів, однак з деякими новими елементами. Одним із таких дослідник називає активну боротьбу за волю, «ніби перехід з дефензиви до офензиви. Тут бажання волі виступає провідною ідеєю твору» [4, с. 247-248].

Критики на чолі з М. Скабичевським стверджували, що Марко Вовчок у цій повісті змальовує панські постаті з негативного боку, а кріпацькі малює яскравими фарбами. Проте Богдан Лепкий називає такий закид не дуже справедливим, адже поміж панів читач може побачити персонажів (як-от: пан полковий лікар), які вирізнялися серед інших своєю добротою.

Уважне прочитання доробку Марка Вовчка дало літературознавцеві підстави для високої оцінки її творчості. Марко Вовчок пише народною мовою, «якою орудує самостійно та оригінально». Секрет її успіху бачить Богдан Лепкий у вродженім дарі слова, «котрому годі навчитися». Письменниця творить, а не репродукує, виявляючи своє творче «я». На думку Богдана Лепкого, її вплив помітний в творчості багатьох митців слова аж до модерністів В. Стефаника й М. Коцюбинського. Марко Вовчок, вважав Богдан Лепкий, перейняла від своїх попередників дуже мало, але своїм послідовникам передала дуже багато – «поклала основи під нову українську літературу» [4, с. 184].

Список використаної літератури

1. Богдан Лепкий як письменник, літературний критик та історик літератури. URL: <https://ukrlit.net/article/8.html>
2. Будний В. Літературна критика Богдана Лепкого в часописі «Slovanský Přehled». *Проблеми слов'янознавства*. Львів, 2019. №68. С. 162-174.
3. Дудко В. Марко Вовчок у журналі «Основа»: реалії і міфи. *Спадщина. Літературне джерелознавство. Текстологія*. Київ, 2007. №3. С. 7-56.
4. Твори Марка Вовчка з життєписом авторки й життєписними матеріалами. Київ; Ляйпціг : Українська Накладня, 1920. Т. 1: Життєпис і життєписні матеріали. 1920. CCLXXVII, 297 с.
5. Хороб С. Богдан Лепкий – історик української літератури: методологічний концептуалізм. *Наукові записки ТНПУ: Літературознавство*. Тернопіль : 2017. №47. С. 261-273.